

Konstitutionsutskottets yttrande

1979/80: 2 y

angående propositionen 1979/80: 1 såvitt avser avsnitt 2.16.2 samt motionerna 1979/80: 638 och 1979/80: 1189

Till socialutskottet

Socialutskottet har berett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen 1979/80: 1 såvitt avser avsnitt 2.16.2 (del A s. 375–378) samt motionerna 1979/80: 638 och 1979/80: 1189. I samband därmed har socialutskottet även översänt kopia av skrivelse från Göteborgs kommunstyrelse om färdtjänsten.

I propositionen behandlas i denna del frågan om arbets- och kompetensfördelningen mellan socialnämnden och olika kommunallagsreglerade nämnder. Föredraganden skiljer på å ena sidan strukturinriktade och allmänt inriktade insatser, t. ex. generellt utformade sociala insatser för barns och ungdoms omvårdnad och utveckling och å andra sidan individuellt inriktade insatser som sociala tjänster som är direkt anpassade till den enskildes behov.

Vad gäller de förstnämnda insatserna – de strukturinriktade och de generella – ges kommunerna frihet att tillsätta särskilda nämnder vars verksamhet delvis kan sägas falla inom socialnämndens ansvarsområde. En sådan nämnd blir enligt principen om det odelade nämndansvaret sidoordnad socialnämnden. Nämnderna svarar var för sig inför fullmäktige för sin verksamhet. Socialnämnden ges emellertid samtidigt ett övergripande ansvar för socialtjänsten även om en särskild nämnd, t. ex. en fritidsnämnd, tillsatts. Det ansvaret omfattar då inte det sätt på vilket fritidsnämnden bedriver sitt arbete utan innebär endast en skyldighet för socialnämnden att vidta ytterligare åtgärder som kan åvila nämnden enligt socialtjänstlagen.

Vad beträffar de individinriktade insatserna framhåller föredraganden att den enskildes behov av stöd och hjälp inom socialtjänsten skall prövas utifrån en helhetssyn. Detta förutsätter att bedömningen av behovet sker hos den nämnd som har det samlade ansvaret för socialtjänsten inom kommunen, dvs. hos socialnämnden. Enligt propositionen finns därför ingen anledning att skapa särskilda nämnder som skall svara för avgränsade individuella stöd- och hjälpinsatser.

Avslutningsvis anförs i propositionen i denna del att det sagda inte hindrar att särskilda nämnder inrättas för förvaltning och drift av anläggningar eller institutioner inom socialtjänsten. En sådan institutionsstyrelse blir enligt propositionen sidoordnad den centrala nämnden vilken sålunda ej kan ges en överordnad ställning i förhållande till institutionsstyrelsen.

I motionen 1979/80: 638 föreslås att kommunerna skall ges möjlighet att även fortsättningsvis inrätta särskild nykterhetsnämnd och i motionen 1979/80: 1189 yrkas att annat kommunalt organ än socialnämnden skall kunna ansvara för hemvården i kommunen.

Utskottet

De frågor som tas upp i propositionen och i motionerna gäller kommunernas frihet att själva välja en organisation för verksamheten som är ändamålsenlig utifrån de lokala förutsättningarna och behoven. Socialtjänstlagen har karaktären av s. k. ramlag och utgår ifrån den princip som konstitutionsutskottet i olika sammanhang uttalat sig för, nämligen att kommunerna bör ges största möjliga frihet att själva besluta i organisatoriska frågor. En sådan princip präglar såväl den nya kommunallag som antogs 1977 som den lag om vissa lokala organ som antogs under föregående riksmöte (prop. 1978/79: 181, KU 1978/79: 36, rskr 361). Genom riksdagens beslut med anledning av propositionen 1979/80: 54 (KU 1979/80: 27) är lagen om vissa lokala organ tillämplig även inom stora delar av det specialreglerade området, bl. a. socialvården.

Konstitutionsutskottet anser sålunda att det från kommunaldemokratiska utgångspunkter är väsentligt att kommunerna ges största möjliga frihet i organisatoriska och andra frågor. Även om den föreslagna socialtjänstlagen har karaktär av ramlag med stor handlingsfrihet för kommunerna innehåller förslaget vissa begränsningar i kommunernas rätt att besluta om organisationen av socialtjänsten. Som bl. a. framgår av motionerna 1979/80: 638 och 1979/80: 1189 samt av skrivelsen från Göteborgs kommunstyrelse skall enligt förslaget ansvaret för sådana individinriktade åtgärder som hjälp i hemmet, färdtjänst eller annan service för att underlätta för den enskilde att bo hemma och ha kontakt med andra åvila socialnämnden.

Den av utskottet förordade principen att kommunerna bör ges stor frihet att själva besluta om sin organisation och sin verksamhet måste tillmätas stor betydelse vid överväganden rörande olika kommunala uppgiftsområden. Självfallet måste samtidigt hänsyn tas till det behov av likformighet, likabehandling, samordning osv. som kan finnas inom olika verksamhetsområden. Konstitutionsutskottet har ingen möjlighet att ta ställning till vilka krav principen om en helhetssyn inom socialvården ställer i detta avseende på t. ex. samordning mellan nykterhetsvården, hemvården och färdtjänsten samt andra delar av socialtjänsten.

Det finns naturligtvis inget hinder mot att socialnämnden för t. ex. färdtjänstens genomförande anlitar lokala eller regionala kommunikationsföretag. Sådana uppgifter som att bevilja hemvård och färdtjänst till enskilda personer kan däremot inte utan en ändring i lagförslaget uppdras åt annat organ än socialnämnden. En sådan ändring skulle kunna innebära att fullmäktige ges rätt att föreskriva att uppgifterna skall handhas av annat organ än socialnämnden.

Utskottet vill däremot påpeka att lagen (1979: 408) om vissa lokala organ (lokalorganslagen) i dag ger kommunerna väsentligt större frihet i valet av organisatoriska lösningar än vad som gällde då propositionen om socialtjänsten avlämnades till riksdagen. Kommunerna kan göra avsteg från det odelade ansvarets princip och inrätta lokala organ, t. ex. inom socialnämndens verksamhetsområde, som i visst avseende är underordnade den centrala facknämnden. Sådana lokala organ får väcka ärenden hos fullmäktige endast om fullmäktige föreskrivit det. Om ett lokalt organ handhar förvaltning och verkställighet inom ett uppgiftsområde som för kommunen i dess helhet ankommer på annat organ än kommunstyrelsen, får fullmäktige vidare föreskriva att det lokala organet skall lämna sitt budgetförslag via den centrala nämnden. Genom tillkomsten av den nya lagen har kommunerna möjlighet att inrätta lokala organ på socialvårdens område antingen enligt reglerna i lagen (1979: 296) om social centralnämnd eller enligt lokalorganslagen. Om kommunerna tillämpar den sistnämnda lagen beslutar fullmäktige om det lokala organets kompetens.

Stockholm den 13 mars 1980

På konstitutionsutskottets vägnar

BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Sture Thun (s), Jan Prytz (m) och Kerstin Sandborg (fp).

